

Sygn. akt V CSK 553/18

POSTANOWIENIE

Dnia 11 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa W. P.

przeciwko Skarbowi Państwa-Wojewodzie (...)

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 11 września 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 27 marca 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanego Skarbu Państwa - Wojewody (...) od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 27 marca 2018 r., sygn. akt I ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została spełniona.

Występowania istotnego zagadnienia prawnego skarżący upatruje w konieczności wyjaśnienia, czy w razie stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej prostującej wydany na podstawie art. 25 ust. 1 dekretu z dnia 6 września 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziem Odzyskanych i byłego Wolnego Miasta G., Akt Nadania Ziemi, skutkiem czego było odjęcie prawa własności części nieruchomości nadanej sprostowanym aktem nadania ziemi, źródłem poniesionej przez niego (jego następców prawnych) szkody może być także wydana z naruszeniem prawa decyzja nadająca odjętą część nieruchomości osobie trzeciej.

Według wiążących w postępowaniu kasacyjnym ustaleń faktycznych (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), Powiatowa Komisja Osadnictwa Rolnego w [...], działając na podstawie dekretu z dnia 6 września 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziem Odzyskanych i byłego Wolnego Miasta G. aktem nadania nr [...] z dnia 29 sierpnia 1947 r. przyznała J. P. ok. 2 ha użytków rolnych oraz budynki w postaci budynku mieszkalnego, chlewu i szopy, położone w gromadzie P., gm. O., powiat [...]. Orzeczeniem z dnia 20 sierpnia 1953 r. Prezydium Powiatowej Komisji Osadnictwa Rolnego w [...], sprostowało powyższy akt nadania J. P. w części dotyczącej obszaru, w ten sposób, że wyniósł 1 ha, a w odniesieniu zaś do budynków w ten sposób, że nadano mu ½ domu mieszkalnego, ½ chlewu i ½ szopy oraz wskazano, że siedlisko jest wspólnotą. Powiatowa Komisja Ziemi w [...] działając na podstawie dekretu z dnia 6 września 1951 r. o ochronie i uregulowaniu własności osadniczych gospodarstw chłopskich na obszarze Ziem Odzyskanych aktem nadania nr [X] z dnia 30 października 1953 r. przyznała J. K. gospodarstwo - działkę pracowniczą w gromadzie P. Nr [...] powiat [...], obejmującą grunty o powierzchni ok. 0,5 ha użytków rolnych oraz budynki: ½ domu mieszkalnego Nr [...], ½ chlewu i ½ szopy. Sąd Powiatowy w [...] prawomocnym wyrokiem z dnia 20 czerwca 1958 r. nakazał pozwanemu J. P. opróżnić wraz z osobami prawa jego reprezentującymi pomieszczenia mieszkalne i użytkowe w domu P. pod numerem [...] i wydać powodowi J. K..

Decyzją z dnia 18 września 2002 r. (utrzymaną w mocy decyzją z dnia 30 marca 2004 r. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi) Wojewoda (...) stwierdził nieważność ostatecznej decyzji Prezydium Powiatowej Komisji Osadnictwa Rolnego w [...]. z dnia 20 sierpnia 1953 r. o sprostowaniu aktu nadania z dnia 29 sierpnia 1947 r. Ostatecznie Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi decyzją z dnia 28 lipca 2009 r. stwierdził, że jego decyzja z dnia 30 marca 2004 r. i decyzja Wojewody (...) zostały wydane z naruszeniem prawa (niewłaściwość organów) oraz nie stwierdził ich nieważności, gdyż wywołały nieodwracalne skutki prawne wynikające z obrotu nieruchomością, której dotyczyło orzeczenie z dnia 20 sierpnia 1953 r.

Decyzją ostateczną z dnia 23 marca 2011 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze (SKO) w W. stwierdziło nieważność aktu nadania nr [X] z dnia 30 października 1953 r. Przyczyną stwierdzenia nieważności było pominięcie przez organ administracyjny nowego stanu prawnego ukształtowanego wejściem w życie dekretu z dnia 6 września 1951 r. o ochronie i uregulowaniu własności osadniczych gospodarstw chłopskich na obszarze Ziemi Odzyskanych, na mocy którego J. P., jako samoistny posiadacz, z mocy prawa stał się właścicielem przedmiotowego gospodarstwa rolnego.

W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 28 marca 2018 r., III CZP 2018 r., wydanej na gruncie przepisów dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. W. (Dz. U. Nr 50, poz. 279, z późn. zm.; dalej: „dekret warszawski”), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w razie stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej utrzymującej w mocy decyzję odmawiającą ustanowienia na rzecz byłego właściciela nieruchomości prawa użytkowania wieczystego tej nieruchomości na podstawie przepisów tego dekretu, źródłem poniesionej przez niego (następców prawnych) szkody nie jest decyzja wydana z naruszeniem prawa, zezwalająca na sprzedaż lokali w budynku położonym na tej nieruchomości.

Podnoszone przez skarżącego wątpliwości, w kontekście przytoczonej uchwały Sądu Najwyższego, wynikają jego zdaniem, z podobieństwa na gruncie stanu faktycznego sprawy wydania aktu nadania ziemi J. K. z naruszeniem prawa,

z wydaniem z naruszeniem prawa decyzji zezwalającej na sprzedaż lokali w budynku znajdującym się w budynku podlegającym dekreтови warszawskiemu, w sytuacji gdy organ administracyjny stwierdził nieważność decyzji utrzymującej w mocy decyzję odmawiającą ustanowienia prawa użytkowania wieczystego.

W rozpoznawanej sprawie, ze względu na odmienny rodzaj nieruchomości i inne podstawy prawne ich nabycia, na podstawie ustawodawstwa powojennego, a także inny stan faktyczny implikujący złożoność ujmowanego całościowo zdarzenia wywołującego szkodę, którego ostatnim ogniwem jest akt nadania ziemi z dnia 30 października 1953 r., powyższa uchwała, nie jest miarodajna. Decyzja o sprostowaniu z istoty ma charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny, jakkolwiek w rozpoznawanej sprawie wywarła skutek konstytutywny. Wprawdzie więc orzeczenie Prezydium Powiatowej Komisji Osadnictwa Rolnego w [...] z dnia 20 sierpnia 1953 r. o sprostowaniu aktu nadania ziemi z dnia 29 sierpnia 1947 r. w stanie faktycznym sprawy pozbawiało J. P. części prawa własności do nieruchomości nadanych mu aktem nadania z dnia 29 sierpnia 1947 r., to jednak stwierdzenie nieważności bezprawnego orzeczenia o sprostowaniu skutkowałoby tym, że orzeczenie o sprostowaniu samo w sobie nie wyrządziłoby jeszcze szkody, gdyż przywracałoby stan poprzedni, tj. przedmiotowa nieruchomość stałaby się nieruchomością J. P. (co zresztą w sprawie w zakresie nieruchomości składającej się z działki nr [X], stanowiącej siedlisko, miało miejsce na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w D. z dnia 6 maja 2004 r. uzgadniającego treść prowadzonej dla tej nieruchomości księgi wieczystej Kw nr (...), w ten sposób, że w miejsce ½ części udziału J. K. został wpisany powód jako następca prawny J. P.), zgodnie z treścią aktu nadania z dnia 29 sierpnia 1947 r., tym bardziej że w dniu 7 września 1951 r. weszły w życie przepisy dekretu o ochronie i uregulowaniu własności osadniczych gospodarstw chłopskich na obszarze Ziem Odzyskanych (Dz. U. Nr 46, poz. 340), który dotyczył gospodarstw rolnych, nadanych w trybie osadnictwa rolniczego na obszarze Ziem Odzyskanych (art. 1) i byłego Wolnego Miasta G. (art. 13 ust. 2). Dekret ten potwierdzał nabycie własności z mocy prawa gospodarstw rolnych przez osoby, które te gospodarstwa posiadały i prowadziły osobiście lub przez członków rodziny, żyjących z nimi we wspólności gospodarczej, a do dnia wejścia w życie niniejszego dekretu nie nabyły

ich własności. Natomiast stwierdzenie nieważności decyzji odmawiającej ustanowienia prawa użytkowania wieczystego na podstawie dekretu warszawskiego nie przywracało uprawnionemu prawa do gruntu, bo wcześniej nie zostało ustanowione, ani prawo to nie powstawało z mocy prawa.

W takim stanie rzeczy dopiero wydanie decyzji aktu nadania ziemi z dnia 30 października 1953 r. na rzecz J. K. pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym ze szkodą w postaci bezprawnej utraty prawa własności, gdyż co prawda stwierdzono nieważność tego aktu nadania ziemi, ale na jego podstawie J. K. wszedł w posiadania nadanego mu formalnie gruntu i uzyskał postanowienie sądowe o nabyciu udziału w spornej nieruchomości na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 27, poz. 250 ze zm.). Takie same konsekwencje prawne dotyczą gruntu (stanowiącego obecnie działkę ewidencyjną nr [...] o powierzchni 0,5889 ha), który J. K. otrzymał na wyłączną własność na podstawie aktu nadania z dnia 30 października 1953 r., a który to grunt wcześniej został nadany J. P. .

Oczywiście trzeba mieć na uwadze, że część nieruchomości objętych orzeczeniem o sprostowaniu z dnia 20 października 1953 r., tj. część działki nr [...]3 i część działki nr [...]1, nie została przyznana J. K. powołanym aktem nadania z dnia 30 października 1953 r., ale ustalenie zakresu decyzji prostującej i aktu nadania ziemi z dnia 30 października 1953 r. w odniesieniu do konkretnych działek ewidencyjnych, a tym samym określenie zakresu szkody wymagało przeprowadzenia opinii biegłego geodety, co nastąpiło dopiero w niniejszym procesie.

Należy też zauważyć, że skarżący sformułował powyższe zagadnienie prawne w kontekście możliwości skorzystania z zarzutu przedawnienia roszczenia. Tymczasem powód już w piśmie z dnia 26 marca 2007 r. wystąpił o odszkodowanie na drodze administracyjnej, ale postępowanie w tym przedmiocie zostało umorzone decyzją z dnia 20 czerwca 2012 r., po rozpatrzeniu wniosków z dnia 1 października 2008 r. o ponowne rozpoznanie sprawy (k. 223 i n.; po wcześniejszym umorzeniu postępowania, ale z innej przyczyny k. 222, tj. z powodu braku prejudykату - w tym czasie toczyło się postępowanie w tym przedmiocie), z powołaniem się na

stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 31 marca 2011 r., III CZP 112/10, że od dnia 1 września 2004 r. właściwe do dochodzenia odszkodowania za szkodę wyrządzoną wadliwą decyzją administracyjną wydaną przed tym dniem, jest bez względu na datę wydania ostatecznej decyzji nadzorczej tylko postępowanie przed sądami powszechnymi.

Pozew w sprawie został wniesiony w dniu 22 marca 2014 r. (k. 241).

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie Dz. U. poz. 1800 ze zm. w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. 2016, poz. 1668).

jw

l.n